

ÇOCUĞUN YAŞ, CİNSİYET, BİLİŞSEL YETENEK VE ANAOKULUNA GİTMESİNİN ANNENİN EV KADINLIĞI TUTUMUNA ETKİSİ*

Sabiha KESKİN

Background and Design.- The influence on maternal housekeeping of age, gender, cognitive efficiency and playschool attendance of the child was investigated from a survey of mothers and their 90 preschoolers of high-middle-class whose mean age was 69.2 SD3,5 mo. and of whom 56 (62%) were boys and 34 (38%) were girls.

The cognitive ability of the children was assessed with Stanford Binet-12- oral questions and "Draw me a child picture" Goodenough criteria. The Protective attitude showed a positive correlation both with a democratic and oppressive approach. Indeed, mothers of boys were more protective (-0.13 versus -6.06), democratic (0.18 versus -3.03), oppressive (1.79 versus -6.06), but at the same time repining more about spouse disharmony (0.25 versus -9.09). Moreover, mothers of home-staying children were more democratic (0.85 versus -2.33, $p=0.03^{**}$, for boys; 0.11 versus -8.33, for girls) than those of playschool attendees. In fact, mothers of home-staying boys were less protective (-7.69 versus -0.14) but at the same time more repulsive to house-work (-7.69 versus 0.16). Spouse disharmony increased maternal protection for all children (0.465***), especially for girl attendees (0.556***). On the other hand, disharmonious mothers of home-staying boys showed a repulsion to house-work (0.270*) inversely correlated with age (-0.268*) or cognitive development (-0.272*) of the child.

Results.- The results were conclusive that an increased maternal protection was operating for those off-spring who is of male gender, weak and away from immediate maternal protective reach. Indeed, maternal protection is believed to deserve to be differentiated with a term as such "maternal anxiety of loss" since it is seemingly operating to detect even subtle signals of threat to the well-being of the offspring.

Keskin S. The influence on maternal housekeeping attitude of age, gender, cognitive ability and playschool attendance of the child. Cerrahpaşa J Med 2004; 35: 181-187.

Canlı davranışlarının çoğu, canlının çevresel uyaranlara verdiği yanıtların sonuçlarından öğrenilmiş (ontojenik) davranışlardır.¹⁻³ Buradan yola çıkılarak, çevresel uyaranların çocukların gelecekteki davranışlarını belirlediği konusunda sayısız çalışma yapılmıştır. Örneğin, uyumsuz ilişkilerin çocuğun emosyon düzenleyici sistemlerinde kalıcı hasara yol açtığı ve yetişkin döneminde onun sosyal ilişki kurmada zorluk yaşamasına sebep olacağı iddia edilmiştir.^{4,5} Çocukların, yetişkin davranışlarının neden ve sonuçlarını sezebildikleri⁶⁻⁹ ve sosyo-emosyonel adaptasyonlarının, kendilerine olan kötü muameleden olduğu kadar, yetişkinler arası saldırgan davranışlardan da etkilendiği öne sürülmüştür.¹⁰⁻¹² Ayrıca, baskı altındaki çocukların; utanç duygularının arttığı ve başarılarından sonra aldıkları hazzın azaldığı saptanmıştır.^{10,11,13} Annelerin çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarının da çocuğun özgüvenini etkileyerek onun gelişmesinde etkili olduğu gösteril-

miştir.^{4,8,9,12-19} Öte yandan, anne davranışlarının çevreden ve hatta bizzat kendi çocuğunun özelliklerinden etkileniyor olması da kaçınılmazdır. Ancak, lohusalık dönemi dışında, anne davranışlarını etkileyen, özellikle çocuğa ait faktörler üzerine yapılmış çalışmalar yok denecek kadar azdır. O nedenle, ileriye dönük bu çalışmada, çocuğun yaş, cinsiyet, bilişsel yeterlik ve gün içinde anneden uzaklaşması (anaokuluna gitmek) gibi özelliklerinin annenin ev kadınlığı tutumu üzerine olan etkilerini araştırmayı amaçladık.

Aile ekonomik koşullarının, anne tutumu üzerinde olası etkisini²⁰ en aza indirmek amacı ile araştırmamızı toplum ortalamasının az üstünde ve benzer ekonomik koşullara sahip örnekleme grubu ile sınırladık.

YÖNTEM VE GEREÇLER

İleriye dönük olan bu çalışmaya; ilköğretim çağına gelmiş ve özel (ücret karşılığı) eğitim

**Anahtar Kelimeler:* Bağlanma, anne tutumu, "annenin kaybetme kaygısı" (ilk kez önerildi.) *Key Words:* Attachment, maternal attitude, "maternal anxiety of loss" (the first time); *Alındığı Tarih:* 18 Şubat 2005; Doç. Dr. Sabiha Keskin; İ.Ü.Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Nörolojisi Bilim Dalı, Cerrahpaşa, İstanbul. *Yazışma Adresi (Address):* Doç. Dr. Sabiha Keskin; Siracevizler Cad. 116/A-7, Şişli, İstanbul

veren) bir ilköğretim okuluna başvuran, sağlıklı ve son altı ayda herhangi bir davranış sorunu tanımlanmayan 132 çocuk dahil edildi. Çalışma öncesi, en az bir yıl süre ile anaokuluna gitmiş olmak (AO+), anneden gün içinde uzaklaşma kriteri kabul edildi. Bu kriteri uymadığı gerekçesi ile 42 çocuk çalışma dışı bırakıldı. Sonuç olarak, yaş ortalaması 69,2 SS3,5 ay olan 34'ü (%38) kız, 56'sı (%62) erkek olmak üzere toplam 90 çocuk ve annelerine ait veriler çalışmaya dahil edildi.

Özel ilköğretim okulu, İstanbul ilinin ortanın üzerinde ekonomik koşula sahip ailelerin ikamet ettiği bir semtinde idi. Okul yönetimi toplumun ortanın az üzerinde ekonomik koşullara sahip ailelerin ödeyebileceği bir ücret politikası izlemekte idi (aylık okul gideri, asgari aylık ücretin iki misli idi). Buradan yola çıkarak, çocuklarını bu ilköğretim okulunda okutmak ön koşulu olan ailelerin, toplumun ortanın üstü bir ekonomik statüde oldukları kabul edildi.

Çocukların bilişsel yetenekleri; Stanford-Binet Zeka Testi²¹ esas alınarak hazırlanan ve çevre, renk ve sayı kavramlarını sorgulayan 12 adet sözel soruya verdikleri sözel yanıtlar değerlendirilerek belirlendi. Çocukların doğru yanıtladıkları soru modu 7 idi. Modun altında ve üstünde her doğru yanıt için, sırasıyla eksi ve artı olmak üzere, 1 mutlak sayı değeri Sözel Puan (S-P) kabul edildi.

Çocukların çizgisel eşleme (sembolleştirme) yetenekleri ise: 'Bana bir çocuk resmi çiz.' komutu ile yaptıkları resimlerin, Goodenough kriterleri²² ile değerlendirilmesi sonucunda belirlendi. Buradan elde edilen Goodenough zeka yaşları ile kronolojik yaşları karşılaştırıldığında ortaya çıkan her 3 aylık geri yada ileri olan fark, sırasıyla eksi ve artı olmak üzere 1 mutlak sayı değeri olarak kabul edilmek sureti ile Çizgisel Puan (Ç-P) saptandı. S-P ve Ç-P'nin aritmetik ortalaması ile Başarı Puanı (B-P) elde edildi.

Örneğin: A; 12 sorudan 5'ine doğru yanıt vermiş olsun. Mod=7 olduğuna göre; A'nın S-P puanı; modun 2 mutlak değeri altında olduğundan '-2' dir. A'nın kronolojik yaşı 6 yaş 6 ay ve "bir çocuk çiz" resminden elde ettiği Go-

odenough zeka yaşı 5 yaş 9 ay olsun; A'nın Goodenough zeka yaşı, kronolojik yaşının 9 ay altında yani A'nın Ç-P puanı '-9/3=-3' tür. A'nın S-P ve Ç-P puanlarının aritmetik ortalaması olan (-2) + (-3) = (-5), A'nın B-P puanı olacaktır. Ayrıca, anne-baba uyumu, annenin koruyucu, demokrat, baskıcı, ev kadınlığı gibi ev içi tutumu; aile tutum ölçeği (Parental Attitude Research Instrument (PARI))²³ ile belirlendi. Annelerin PARI puanı PARI'nin toplumumuz aile içi tutumlarını daha iyi yansıtabilmesi amacı ile, yine mod esas alınarak belirlendi. Buna göre, annenin PARI puanı; modun altında ve üstünde kalan her %10'luk dilim için, sırasıyla 'eksi ve artı' 1 mutlak değer olmak üzere hesaplandı.

Bundan başka, eşler arası uyum ve annenin tutumu, kendi çocuğunun yaşı, cinsiyeti, anaokulu tecrübesi ve başarı puanları ile birebir eşleştirilerek karşılaştırıldı. Bunun için verilerin ortalama, standart sapma, p ve 2-ayaklı korelasyon değerleri hesaplandı.

BULGULAR

Erkek ve kız çocukların yaşları; sırasıyla ortalama 69,09 SS9,07 ay ve 69,30 SS4,16 ay idi ve aralarında istatistiksel anlamlı fark yoktu p=0,782. Benzer şekilde, çalışma öncesi en az bir yıl süre ile anaokuluna giden ve gitmeyen erkek ve kız çocukların yaşları arasında da istatistiksel anlamlı fark yoktu (sırasıyla p=0,422 ve 0,825) (Tablo I).

Erkek ve kızların; Ç-P (sırasıyla ortalama -1,00 SS2,03; -0,42 SS2,48, p=0,098) ve S-P puanları (sırasıyla ortalama -0,18 SS1,49; -0,52 SS1,48, p=0,407) arasında da istatistiksel anlamlı fark yoktu (Tablo II).

Erkek ve kız çocuk annesinin; ev içi tutum ve eşler arası uyumunu belirleyen PARI puanları arasında da istatistiksel anlamlı fark yoktu. Ancak, istatistiksel anlamlı olmasa da, anneler erkek çocuklarına karşı, kızlara olduğundan, sırasıyla ortalama -0,13'e karşı -6,06 puan ile daha koruyucu; ortalama 0,18'e karşı -3,03 puan ile daha demokrat ve yine ortalama 1,79'a karşı -6,06 puan ile daha baskıcı idiler (Tablo III).

Tablo I. Kız ve erkek çocukların yaşlarının (ay) karşılaştırılması. (**AO+**: Çalışma öncesi en az bir yıl süre ile anaokuluna giden; **AO-**: Çalışma öncesi anaokulu deneyimi hiç olmayan)

YAŞ (ay)	Erkek		Kız		P
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma	
GENEL	69,09	3,07	69,30	4,16	0,782
AO+	69,00	3,35	69,63	3,27	0,422
AO-	69,38	1,98	68,44	6,11	0,845

Tablo II. Çocukların “bir çocuk çiz” resimlerinin Goodenough değerlendirmesi ile elde edilen Ç-P puanları ile Stanford Binet’e göre hazırlanmış yaşa uygun sorulara verdikleri sözel yanıt S-P puanlarının karşılaştırılması.

BAŞARI	Erkek		Kız		P
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma	
Ç-P	-1,00	2,03	-,42	2,48	0,098
S-P	-,18	1,49	-,52	1,48	0,407

Tablo III. Erkek ve kız çocuk annelerinin koruyucu, ev kadınlığı, demokrat, baskıcı tutumları ile eşler arası uyum PARI puanlarının karşılaştırılması. (E-K RET, ev kadınlığını ret).

PARI	Erkek		Kız		P
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma	
KORUYUCU	-0,13	0,74	-6,06	0,61	0,366
E-K RET	0,11	1,07	0,36	1,45	0,587
DEMOKRAT	0,18	0,88	-3,03	0,73	0,457
BASKICI	1,79	0,82	-6,06	0,66	0,916
UYUMSUZ	0,25	1,22	-9,09	1,63	0,230

Tablo IV. Anaokuluna giden ve gitmeyen erkek ve kız çocuk annelerinin koruyucu, ev kadınlığı, demokrat ve baskıcı tutumları ile eşler arası uyum puanlarının karşılaştırılması. (EK-RET, ev kadınlığını ret)

PARI	Anaokulu (+)		Anaokulu (-)		P	
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma		
Erkek	KORUYUCU	-0,14	0,60	-7,69	1,12	0,575
	EK-RET	0,16	1,13	-7,69	0,86	0,480
	DEMOKRAT	-2,33	0,64	0,85	1,21	0,003**
	BASKICI	-2,33	0,64	0,15	1,28	0,746
	UYUMSUZ	0,19	1,24	0,46	1,20	0,727
Kız	KORUYUCU	-,17	0,64	0,22	0,44	0,238
	EK-RET	0,25	1,48	0,67	1,41	0,414
	DEMOKRAT	-8,33	0,83	0,11	0,33	0,796
	BASKICI	-8,33	0,58	0,00	0,87	0,858
	UYUMSUZ	-4,17	1,71	-0,22	1,48	0,858

Anaokuluna gitmeyen (AO-) erkek annesi, gidenlerinkine (AO+) göre, sırasıyla -7,69'a karşı -0,14 ortalama puan ile daha az koruyucu ve -7,69'a karşı 0,16 ortalama puan ile daha fazla ev kadınlığını benimsiyordu. Kız çocuğun anaokuluna gidiyor olması ise, annenin koruyucu ve ev kadınlığını ret tutumuna etkisizdi (Tablo IV).

Öte yandan anne, demokrat tutumu oranında baskıcı idi. Üstelik, anne koruyuculuğu ile demokrat ve baskıcı tutumlar arasında pozitif bir korelasyon mevcuttu (sırasıyla 0.400 **p<0,01 ve 0,387 *p<0,05) (Tablo V).

Tablo V. Anne demokrat tutumunun, çocuğun cinsiyet ve başarısı ile ve aynı zamanda baskıcı tutumu ile ilişkisi. (*p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001)

Demokrat	Erkek	Kız
Başarı	-0,323*	0,391*
Baskı	0,400**	0,387*

Eşler arası uyumsuzluk; koruyucu tutumu, başta kız ve anaokuluna giden çocuklar olmak üzere, tüm çocuklar üzerinde arttırıyordu (Tablo VI).

Erkek annesi; eşler arası uyumsuzluk varlığında, çocuğun yaşı (-0,268 *p<0,05) ve başarısı (-0,272 *p<0,05) ile ters orantılı olarak ev kadınlığını reddediyordu (0,270 *p<0,05). Keza eşler arası uyumsuzluk; kız (0,556 ***p<0,001) annesinde de (0,465 ***p<0,001), ev kadınlığını ret tutumunu attırıyordu (Tablo VII).

Tablo VI. Koruyucu, demokrat ve baskıcı tutumlar ile eşler arası uyum ilişkisinin karşılaştırması, (*p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001)

KORUYUCU	Erkek	Kız	Ao +	Ao -
Demokrat	0,372**	0,700***	0,548***	
Baskıcı	0,753***	0,614***	0,671***	0,760***
Uyumsuzluk	0,376**	0,436*	0,317**	0,550***

Tablo VII. Uyumsuzluk varlığında ev kadınlığını ret tutumu ile çocukların; yaş, cinsiyet, başarı ve anaokuluna gidiyor olmaları arasındaki ilişki (*p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001) (Ao+: anaokuluna giden; Ao-: anaokuluna gitmeyen)

Uyumsuzluk ve Ev Kadınlığını Ret İlişkisini Etkileyen Faktörler							
Erkek	Kız	Ao+	Erkek Baskı	Kız Baskı	Erkek Yaş	Ao- Yaş	Erkek Başarı
0,270*	0,556***	0,465***	0,285*	0,374*	-0,268*	-0,668***	-0,272*

SONUÇ

I- Anne tutumları arasında göreceli bir ilişkinin varlığı; a) Demokratların bir o kadar baskıcı oldukları (Tablo IV), b) Koruyucuların aynı zamanda demokrat ve baskıcı oldukları (Tablo VII),

II- AO- erkek annesinin, ev kadınlığını daha fazla benimsediği,

III- AO+ kız çocuğun ev kadınlığı tutumunu etkilemediği (Tablo IV),

IV- Eşler arası uyumsuzluğun (Tablo VI), a) Ev kadınlığını reddi kolaylaştırdığı, bu durumun, b) AO- erkek çocuğun yaşı ve başarısı ile ters orantılı olarak arttığı anlaşıldı.

TARTIŞMA

Demokrat tutum; başkalarına iyi isteklerle yaklaşmak, zarar vermemek, duygu ve düşüncelerine, kendininkine olmasını beklediği anlayış ve saygıyı göstermeyi gerektirir. Baskıcı tutum ise; diğerlerinin duygu, düşünce ve davranışlarını kontrol altına almaya yönelik davranışlardan ibarettir. Bu nedenle, demokrat ve baskıcı tutumlar bir arada olamaz diye düşünülebilir. Oysa, bu çalışmada annenin demokrat tutumu arttıkça, baskıcı tutumu da artmaktaydı (Tablo IV). Buradan, annenin çocuğuna olan demokrat yaklaşımında, kelimenin sözlük anlamından farklı bir uygulamanın olduğu açıkta.

Bundan başka, anne koruyuculuğu arttıkça demokrat ve o oranda da baskıcı tutumu artmaktaydı (Tablo VII). O halde, annenin demokrat ve baskıcı tutumları, anne koruyuculuğunun birer ögesi idiler. Yani, koruma içgüdü-sü ile anne çocuğun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışıyor, ancak bu durum, çocuğuna baskı uygulamasına engel olamıyordu. Yani, koruma içgüdü-sü, anneyi çocuğunu anlamaya yöneltirken, çocuğun davranışlarını özgür bırakmak şeklindeki demokrat yaklaşıma izin vermiyor, aksine (koruma adına) baskıyı artırıyordu. Öte yandan, annenin demokrat ve baskıcı tutumu, her şartta koruyucu tutum ile birebir artan bir korelasyon göstermiyordu. Örneğin, eşler arası uyumsuzluk varlığında; anne koruyucu ve baskıcı tutumunu arttırıyor, buna karşılık demokrat tutumunu göreceli baskılıyordu (Tablo VI). Bu durum, olumsuzluk içinde olan annenin (uyumsuzluk), çocuğu daha çok korumak adına baskıcı tutumunu arttırdığı, ancak onu anlamaya yönelik sabır gerektiren demokrat tavrını sürdürmediği şeklinde yorumlandı. Benzer şekilde, uyumsuzluk varlığında da anne, bedensel yorgunluk gerektiren ev kadınlığını reddediyordu. Ret tutumu ayrıca, çocuğun yaşının küçüklüğü (bakımın zor olması), cinsiyetinin erkek oluşu (hareketli-haşarı olması)²⁴ yada çocuğun bilişsel yetersizliğinin (öğrenme güçlüğü'nün beraberinde getirdiği sıkıntı ve hayal kırıklığı) gerektirdiği sabır ve bedensel yorgunlukla birlikte daha da belirginleşiyordu. Bu nedenle, annenin içinde bulunduğu olumsuzluğu (uyumsuzluk) arttıran çocuğa ait (küçük yaş, erkek cinsiyeti, başarısızlık vb. gibi) başka zorlayıcı bir faktör varlığında; annenin. Demokrat yada ev kadınlığı gibi sabır ve/veya bedensel yorgunluk gerektiren tutumlarını (kolayca) terk ettiği düşünülür. Kısacası, anne; demokrat ve baskıcı davranış öğelerini, koruyucu tutumu ile bire bir eşleştirmiyor, çocuğun ve kendi içinde bulunduğu duruma göre göreceli olarak ortaya koyuyordu. Öte yandan. Erkek annesi, kıza göre; daha demokrat, baskıcı ve daha koruyucu idi (Tablo IV). Üstelik, ev kadınlığı ve demokrat tutumunun tersine anne ev kadınlığı tutumunu arttırarak AO- erkek çocuğunu anaokuluna göndermeme kararını destekleyerek erkek çocuğunu yanında tutmayı

yeğliyordu. Öte yandan, kızların anaokuluna gitme kararını etkilemek için anne ev kadınlığı tutumunda bir değişiklik yapma gereği duymuyordu. Kısacası anne; erkek çocuğuna daha kuvvetli bir koruma içgüdü-sü ile yaklaşıyordu. Erkek çocukların, anneye bağımlılık döneminde (süt çocukluğu), anneden ayrılmaları halinde ortaya çıkan "ayrılma anksiyetesi"nden kızlara göre daha fazla olumsuz etkilendikleri bilinmektedir.²⁵⁻²⁷ Bu durumda, kalıcı beyin hasarının ortaya çıktığını saptayan hayvan çalışmaları olduğu gibi, anneden erken dönemde (ilk 3 yaş) ayrılan erkek çocukların yetişkin dönemde sosyo-emosyonel açıdan kızlardan daha fazla olumsuz etkilendiğini gösteren longitudinal insan çalışmaları da mevcuttur.²⁸⁻³⁰ Bu literatür bilgileri ışığında, bu çalışma sonuçları; annenin erkek çocuğunu daha fazla koruyor olmasının altında, erkek çocuğun anneden ayrılması halinde daha fazla zarar gördüğü gerçeğinin, anne tarafından içgüdüsel olarak farkında olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Davranışların iç ve dış uyaranlarla belirlendiği kabul edildiğinde, anne davranışlarının da değişebilir değişkenler olduğu açıktır. Bu çalışmada görüldüğü gibi, annenin ev kadınlığı tutumu; çocuğun yaşı, cinsiyeti, yaşı, akademik yeteneği ve annenin yakın korumasından uzakta olması gibi çocuğa ait faktörlerden etkilendiği gibi, ayrıca eşler arası uyum gibi anneye ait faktörlerden de etkilenmektedir. Anne ev kadınlığı tutumunu gerek kendi gerekse çocuğuna ait olumsuzluklar varlığında kolayca reddedebilmektedir. Keza, annenin demokratik ve baskıcı tutumu da, çocuğun ve annenin içinde bulunduğu koşullara göre göreceli olarak değişebilmektedir. Öte yandan, koruma davranışı annenin çocuğa yönelik algıladığı her tehlike sinyalinde ortaya çıkmaktadır.

Başta kalıtsal materyalin bir sonraki nesle aktarılmasına yönelik olan davranışlar olmak üzere, yaşamın devamlılığı ile ilgili davranışlar, öğrenilememe riskine bırakılmayıp, kalıtım yolu ile aktarılacak garanti altına alınmış (davranış bilime göre filojenik - psikanalitik teoriye göre içgüdüsel) davranışlardır.^{1-3,24-30} Öte yandan, annenin çocuğuna olan bağlılığında (bonding), anne yaşamına yönelik bir tehdit olma-

dığı açıktır. Bu nedenle, çocuğun anneye olan bağlanmasından (attachment) ayrı müteala edilir. Keza, çocuğun anneye olan bağlanmasının zedelenmesi halinde ortaya çıkan ayrılma kaygısında da (separation anxiety) yaşamın devamına tehdit olgusu vardır. O halde, bu çalışmada görüldüğü gibi, çocuğun içinde bulunduğu her tehlike sinyalinde artan anne koruyuculuğunun altında, annenin yaşamına nasıl bir tehdit algısı söz konusu olabilir? Annenin algıladığı bu tehdidin, kendi genetik materyalinin devamlılığına yönelik olması kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle, anne koruyuculuğunun “ANNENİN (genetik materyalini) KAYBETME KAYGISI” başlığı altında ve diğer anne davranışlarından farklı değerlendirilmesi gerektiği kanısına varıldı.

ÖZET

Toplumun orta-üst ekonomik statüdeki ailelerinden örneklenen ve yaş ortalaması 69,2 SS3,5 ay olan 34’ü (%38) kız ve 56’sı (%62) erkek, toplam 90 çocuğun; yaş, cinsiyet, bilişsel yetenek ve anaokuluna gidiyor olmasının, annenin ev kadınlığı tutumuna etkileri araştırıldı. Demokrat annenin bir o kadar baskıcı olduğu ve bu iki tutumun anne koruyuculuğu ile pozitif korelasyon gösterdiği anlaşıldı. Örneğin anne; erkeklere, kız çocuğuna olduğundan daha koruyucu (-0,13’a karşın -6,06), demokrat (0,18’a karşın -3,03) ve baskıcı (1,79’a karşın -6,06) idi. Öte yandan, anaokuluna gitmeyen (annenin yakın koruma alanı içinde olan) erkeğin annesi (-7,69’a karşın -0,14) daha az koruyucu idi ve ev kadınlığını daha fazla (-7,69’a karşın 0,16) benimsiyordu. Erkek anneleri eşler arası uyumsuzluktan daha fazla (0,25’a karşın -9,09) yakındı ve çocuğun yaşı (-0,268*) ve başarısı (-0,272*) ile ters orantılı olarak ev kadınlığını reddettiler (0.270*). Öte yandan, eşler arası uyumsuzluk, annenin (kızlarda daha belirgin olmak üzere, 0,556***). koruyucu ve baskıcı tutumunu artırırken (0,465 ***), demokrat tutumunu azalttı ve ev kadınlığını reddetmesini kolaylaştırdı. Erkek annesi, eşler arası uyumsuzluktan daha çok yakınıyor (0.270*) ve çocuğun yaşı (-0,268*) ve başarısı

(-0,272*) ile ters orantılı olarak ev kadınlığını reddediyordu.

Sonuçlar, bağlanma teorisi ve davranış bilim kuramları ile açıklanmaya çalışıldı. Anne koruyuculuğunun “annenin kaybetme kaygısı” başlığı altında, diğer anne davranışlarından farklı, genetik materyali korumaya yönelik filojenik bir davranış olarak değerlendirilmesi gerektiği üzerinde duruldu.

KAYNAKLAR

1. Holland JG, Skinner BF. The Analysis of Behavior. NY:Mc-Graw Hill, 1961.
2. Vaughan ME. Rule-governed behavior and higher mental processes. In: S Modgil & C Modgil (eds). BF Skinner: Consensus and Controversy. Barcombe, England: Falmer Press. 257-64, 1987.
3. Michael J. Supplements to Accompany Concepts and principles of Behavior Analysis. 2nd ed 1-54, 2000.
4. Maughan A, Cicchetti D. Impact of child maltreatment and interadult violence on children's emotion regulation abilities and socioemotional adjustment. Child Dev. 2002; 73: 1525-42.
5. El-Sheikh M. Children's emotional and physiological responses to interadult angry behavior: The role of history of interparental hostility. J Abnorm Child Psychol. 1994; 22: 661-78.
6. Miller PH. Children's reasoning about the causes of human behavior. J Exp Child Psychol. 1985; 39: 343-62.
7. White C, Barrowclough C. Depressed and non-depressed mothers with problematic preschoolers: Attributions for child behaviors. Br J Clin Psychol. 1998; 37: 385-98.
8. Boyatzis CJ, Chazan E, Ting CZ. Preschool children's decoding of facial emotions. J Genet Psychol. 1993; 154: 375-82.
9. Shih AR, von Baeyer CL. Preschool children's seriation of pain faces and happy faces in the Affective Facial Scale. Psychol Rep. 1994; 74: 659-65.
10. Alessandri SM, Lewis M. Differences in pride and shame in maltreated and nonmaltreated preschoolers. Child Dev. 1996; 67: 1857-69.
11. Hart CH, DeWolf DM, Wozniak P, Burts DC. Maternal and paternal disciplinary styles: Relations with preschoolers' playground behavioral orientations and peer status. Child Dev. 1992; 63: 879-92.
12. Denham SA, Blair KA, DeMulder E, Levitas J, Sawyer K, Auerbach-Major S, Queenan P. Preschool emotional competence: pathway to social competence? Child Dev. 2003; 74: 238-56.

13. Denham SA, Caverly S, Schmidt M, Blair K, DeMulder E, Caal S, Hamada H, Mason T. Preschool understanding of emotions: Contributions to classroom anger & aggression. *J Child Psychol Psychiatry*. 2002; 43: 901-16.
 14. Arend R, Gove FL, Sroufe LA Continuity of individual adaptation from infancy to kindergarten: A predictive study of ego-resiliency and curiosity in preschoolers. *Child Dev*. 1979; 50: 950-9.
 15. Mauro CF, Harris YR. The influence of maternal child-rearing attitudes and teaching behaviors on preschoolers' delay of gratification. *J Genet Psychol*. 2000; 161: 292-306.
 16. Hastings PD, Coplan R. Conceptual and empirical links between children's social spheres: Relating maternal beliefs and preschoolers' behaviors with peers. *New Dir Child Adolesc Dev*. 1999; 86: 43-59.
 17. Strand PS. Coordination of maternal directives with preschoolers' behavior: Influence of maternal coordination training on dyadic activity and child compliance. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 2002; 31: 6-15.
 18. Gardner FE. The quality of joint activity between mothers and their children with behavior problems *J Child Psychol Psychiatry*. 1994; 35: 935-48.
 19. Arnold EH, O'Leary SG. The effect of child negative affect on maternal discipline behavior. *J Abnorm Child Psychol*. 1995; 23: 585-95.
 20. Stipek DJ, Ryan RH. Economically disadvantaged preschoolers: ready to learn but further to go. *Dev Psychol*. 1997; 33: 711-23.
 21. Van Asperen de Boer S. [The Stanford-Binet test in the determination of high intellectual level.] *Ned Tijdschr Psychol*. 1960; 15: 47-82.
 22. Ansbacher HL. The Goodenough draw a-man test and primary mental abilities. *J Consult Psychol*. 1952; 16: 176-80.
 23. Zuckerman M, Bibback BB, Monashkin I, Norton JA Jr. Normative data and factor analysis on the Parental Attitude Research Instrument. *J Consult Psychol*. 1958; 22: 165-71.
 24. Strand PS. Coordination of maternal directives with preschoolers' behavior: Influence of maternal coordination training on dyadic activity and child compliance. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 2002; 31: 6-15.
 25. Collins WA, Maccoby EE, Steinberg L, Hetherington EM, Bornstein MH. Contemporary research on parenting. The case for nature and nurture. *Am Psychol*. 2000; 55: 218-32.
 26. Bowlby J. Children generate "internal working models of attachment" that influence the organization of their attachment-seeking behaviors. *Psychiatry*. 1996; 59: 20-33.
 27. Bretherton I. Bowlby's legacy to developmental psychology. *Child Psychiatry Hum Dev*. 1997; 28: 33-43.
 28. Ainsworth MS. The personal origins of attachment theory. An interview with Mary Salter Ainsworth. Interview by Peter L. Rudnytsky. *Psychoanal Study Child*. 1997; 52: 386-405.
 29. Broberg AG. A review of interventions in the parent-child relationship informed by attachment theory. *Acta Paediatr Suppl*. 2000; 89: 37-42
 30. Blum HP. Separation-individuation theory and attachment theory. *J Am Psychoanal Assoc*. 2004; 52: 535-53.
- Teşekkür:** Yazar bu çalışmanın gerçekleşmesine olanak yaratan İstanbul Bakırköy Eğitimciler Koleji yönetici öğretmenlerine ve rehberlik birimine, ayrıca istatistik değerlendirmelerini gerçekleştiren Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Günay Can'a teşekkürlerini sunar.